

Dugonics András:
Magyar példa beszédek és jeles mondások

Örvendőzők.

Örül, mint Tót a' pogácsának.

Örül néki, mint Oláh Geci a' fél szemének.

Örül, mint ki búzáját el adta.

Örül néki, mint vak koldus a' fa garasnak.

Örül, mint gyermek a' játéknak.

Ki van félig a' zsákbúl.

Az öröm' ösvényén bú bánat is léptet.

Egész életében öröm anya.

Örül néki, mint Oláh Jutka piros papucscsának.

Örömében bőribe is alig fér.

Örül neki, mint Ezopus' ebe az árnyéknak.[1]

Úgy teccik: hogy rendben immár szénája.

Öröm vigasság egész élete.

Örül neki, mint Balázs a' hurkának.

Alig, ha kancája meg nem csikodzott.

A' Pénteki öröm Vasárnapi ürm.

Örül neki, mint gyermek a' bábnak.

Örül neki, mint gyermek a' vásárfiának.

Úgy meg ugrándozik, mint a' szilaj marha.

Örül neki, mint Tót gyerek a' béka sónak.[2]

Életében mindég Uszu-bú.

Úgy örül, mint az istállóból ki szabadott borjú.

Őszsze veri bokáját.

Végig nevet egy Vármegyét.

Nem örül a' macska jobban az egérnek.

Mind egyre hahotáz.

Csekéj dolog, mely a' gyermeket meg nem nevelteti.

Túl a' bú gondnak tartománnyain.

A' ki sokat nevet, keveset elmélkedik.

Öröm országban neveltetett.

A' sok nevetés az okosbúl is bolondot tehet.

Szünetlen igyorog vigyorog.

Kiben szapora a' tréfa; terméketlen az ész.

Nem tudgya: mi a' bú gond.

Soha senki ötet, szomorúnak nem látta.

Csak játszik a' világgal.

Addég éltem világomat, még szél fújta pántlikámat.

Még álmában is nevet.

A' madár minden fa levélkének örül.

El nem alszol, ha vele vagy.

Mikor a' vízbe halt, akkor is ki nevette magát.

A' nagy öröm nem mindég orvosság.

A' ló röhögés is öröm.

Majd meg fakad nevéttében.

A' kutyában a' fog vicsorítás is nevetés.[3]

A' gyermek hamar örül, hamar sír.

A' ki hamar el neveti magát, nem meszsze a' bolondságtúl.

Igyunk bú el felejtésre.

Ki se nevette magát, ha csak egy hétig nem tartott.

Soha búsúlni nem tud.

Nem mindenkor nevet a' vak ló.[4]

Örülve nevetve vágja a' jajoló ellenséget.

Víg apára ütött.

Minden nap öröm napja van.

Min búsúlsz, midőn semmid sincs.

Búsúlok vagy örvendek egy a' fizetésem.

Táncolva megy ki a' világból.

Drága a' hegedű szó, de örvendetes.

Víg szívű légy, de ne hébe hóba.

Örvendene a' számár is, ha számára szántának a' zab alá.

Örömmel kerültünk össze, örömmel vályunk el.[5]

Örül a' Varga, ha kapta fáját ki húzta.

Tele nevette másnak kebelét.

Örül mint a' hajós, ki hajó törésse után a' partra ér.

Egész testtel, tehetséggel nevet.

Reggel kezdi a' nevetést, estte nem végzi.

Örömnek tengerében evez.

Úgy örül, mint éh ló az abraknak.

A' ki örül, van oka.

Őszsze röhögnek, mint disznók a' bakonyban.

Úgy ugrál örömében, mint a' Noé' bakja.

Örömében nem tud hová lenni, mint egy egeret fogó fiatal macska.

Örömében majd meg örül.

Ha a' gyerek lependéket fog, nem adná egy süveg ördögért.

Örül mint a' vadász, ha egy szarvast le ejtett.

Örül az anya, ha meg szültt.

Örül, mint gyermek a' lépes madárnak.

Örül, mint a' vízbe esett hal.

Örül, mint a' vízbe kárhoztatott Rák.

A' disznó is örül, ha pocsétát lát.

Örül a' száraz föld, ha a' terhes fölhőt láttya.

Örül, mint kecske a' zanótnak.

Örvend a' méh, ha kakuk fűvet érez.

Örül, mint tprücsök a' harmatnak.

Örül, mint a' férjhez menő leány.

Örült Bálint: hogy a' haja meg jött.

Örül a' deák, ha szűn napjai közelgetnek.

Örül a' bial, ha vizet lát.

Örül, mint szomjú szarvas a' forrásnak.

Örül, mint madár a' féregnek.

Örül, mint varjú az akasztott embernek.

Örül a' fülemőle, ha hangya tojást lát.

Örül a' nyúl, ha bokrot lát.

Örül, a' gerlice fel találtt párjának.

Örül az el fáradt ember a' fa árnyéknak.

Örvend a' kutya, ha kölkkeit láttya.

Ha fészkrét fel talállya, örvend a' föcske.

Örül a' sas, ha dögöt lát.

Örvend a' farkas, ha csikóba akad.

Öröm napjaiban vígan mulatozik.

Úgy örül; mint ha lábának minden újjain egy Oláh dudás ülne.

A' nagy öröm is meg ölheti az embert.

Éppen nem bírhat öröm özönével.

Örömnek tartományában született.

A' víg Angyalok is örömet hirdettek.

Annyit él az ember, a' mennyi üdőt örömmel tölt.

Örömmel minden dolog könnyebben mén.

Öröm érezteti meg emberrel az életet.

A' cinege is örül a' tök magnak.

Örömében majd fel vette a' házát.

Örül a' héjja, ha csirkét lát.

Örül, mint karvaly a' fűrnek.

Öröm tartya a' mennyországot is.

Ha öröm nem volna, ég is pokol lenne.

Örül a' gúnár, ha másét el marta.

A' vad tyúk is örül, ha magra talál.

Vak koldús is örül, ha patkóra talál.

A' bú gonddal határos az öröm.

Nem volt eddég oly öröm, mely után bú, gond nem következett volna.

Örömet cselekszi az ember, a' mi örvendetes.

Az öröm üdők, egyszer'smind arany üdők is.

Tele örömmel, mint a' hójag széllel.

Szakadgyon a' ruha, maradgyon az Úra.

Nősző legény nem kéméli a' pénzt.

A' lakozásnak örül a' szabó legény.

Örül, mint rossz szolga az esztendő végének.

Örül a' kocsis, ha jó lovakat hágy az előbbi.

Örül, mint kinek háza ég.

Örül malac a' maknak.

Örül, mint az a' kocsis, ki az utat el vesztette.

Örül kutya a' koncnak.

Örül, mint kinek pénze nincs.

[1] Régi mese Ézopusból. Ennek kutyája konccal úszott által a' folyón. Midőn árnyékát meg látta; azt gondolá: hogy más kutya légyen a' konccal. Hogy ezt el marhassa, utánna kapott, és így a' magáját is el eresztette szájából, el is vesztette.

[2] Miként örül a' Tót gyerek, midőn béka sóra talál: magam tapasztaltam Nyitrán. 1772-dik esztendőben a' Piáristák templomából ki menénk nagy pompával Úr napján. Harsogtanak a' trombiták; énekeltek a' sok deákok; a' Papságnak aranyos öltözte a' nap fényen gyönyörűen tündöklött. Föl felé menénk jobb kézre, a' hol az első rongyos háznak ajtajában egy nyolc vagy kilenc esztendő Tót gyerek ül vala. Fején egy rongyos, és minden felől le eresztetett kopott régi kalap, melyet valaha a' kömivesek hajtottanak el. Ingében gatyájában a' sok lukak miatt kilenc macska egy egeret meg nem foghatott volna; sőt még a' mi több, egy pénz ára sőt belé nem lehetett volna kötni: annyira meg valónak hasogatva rajta mindenek. Ez a' gyermek tehát, egy rozsdás acéllal, mely talán régi patkó darab lehetett, mert mi létét igazán ki nem vehettük, egy törött béka sön kalapált. Midőn éppen mellette mentünkben egy szikrát ki erőltetett; azt a' porban kereste, pedig érzékenséggel: mint ha kincsét el vesztette volna. Ismét a' kapáláshoz fogott oly figyelemmel: hogy számba se vette az Úrnapi cifra járatot. Ez a' szikra, melyet nagy iparkodásával ki ütött el nyomhatta az égő fákja, és gyertya világot. Erről még mostanában is 1810-dikben bámúlva emlékezem.

[3] Azokat az embereket értyük ezen, kik fogokat viczorítták, és nevetnek, azomban nevetségöket nem lehet másnak mondani; hanem kutya harapásoknak.

[4] A' Deák így szól: non semper ridet Apolló, ezt egy fűzfa deák így fordítá: nem mindenkor nevet a' vak ló. De ez a' nevetséges fordítás annyira ment, hogy a' köz mondások közé számláltatott.

[5] Egy részeges ember maga viseletével addég nyomorgatta emberséges hitessét: hogy halálra vált, és immár haldoklott. Részeges Ura bé vitte hozzája a' Cigányokat. Erősen hegedűltetett, maga pedig táncolt. Az Istenre kérte őtet az aszszony, leg alább békével hagygya meg halni. Erre a' részeges: édes feleség hegedű szóval jöttünk egybe, hegedű szóval vályunk el egy mástúl.